

Instytut
Poznański

RAPORT

KULTURALNE MIASTO

NARODZINY NOWEGO POZNANIA

O PROJEKCIE

Narodziny nowego Poznania to dogłębna i kompleksowa analiza życia miasta, której rezultatem jest wypracowanie rozwiązań i rekomendacji dla miasta. Do tej pracy zaprosiliśmy 10 ekspertów z różnych dziedzin, którzy przeprowadzą diagnozę i zaproponują pomysły w 9 obszarach tematycznych obejmujących całe spektrum życia miasta. Przez 9 kolejnych miesięcy organizujemy także 9 debat tematycznych, którym towarzyszy publikacja raportu przygotowanego przez eksperta. Cały projekt wieńczy wydanie przekrojowego raportu, w którym całościowo omówimy przestrzeń życia Poznania. Wszystkie diagnozy, analizy, pomysły i koncepcje zostaną podsumowane w debacie głównej w październiku 2021 roku.

WIĘCEJ O PROJEKCIE — WWW.POZNANSKI.ORG/NARODZINY

RAPORT KULTURALNE MIASTO – O AUTORZE

**dr Agata Wittchen-
-Barełkowska**
Ekspert Instytutu
Poznańskiego

agata@nufoundation.pl

Literaturoznawca, teatrolog, specjalista ds. komunikacji, prezes zarządu NU Foundation. Studiowała na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej), Johannes Gutenberg-Universität Mainz i SWPS w Poznaniu. Jest doktorem nauk humanistycznych. Jako wykładowca współpracuje z Uniwersytetem im. Adama Mickiewicza i Wyższą Szkołą Umiejętności Społecznych w Poznaniu. Przez 15 lat zajmowała się komunikacją, produkcją i promocją kultury, współpracując z ważnymi instytucjami kultury w Polsce i za granicą takimi, jak: Teatr Dramatyczny m. st. Warszawy, Malta Festival Poznań, Art Stations Foundation by Grażyna Kulczyk, Teatr Nowy w Poznaniu, International Cochran Piano Competition, Teatr Jaracza w Łodzi, Bayerische Staatsoper w Monachium.

Od 2017 roku pełni funkcję prezesa zarządu fundacji NU Foundation, której celem jest łączenie środowisk kultury i biznesu oraz profesjonalizacja kadr kultury w Polsce.

OBSZARY TEMATYCZNE

Mobilne miasto

dr inż. Jeremi Rychlewski

Eko miasto

dr Natalia Osten-Sacken

Poukładane miasto

dr hab. Łukasz Mikuła

Przedsiębiorcze miasto

dr Bartłomiej Kołsut,
prof. UAM dr hab.
Robert Kudlak

Miasto sportu

dr Mateusz Rozmiarek

Miasto ludzi

dr Krzysztof Szwarc

Zdrowe miasto

prof. UAM dr hab.
Ryszard Cichocki

Kulturalne miasto

dr Agata
Wittchen-Barełkowska

Miasto marzeń

Krzysztof Rosenkiewicz

SPIS TREŚCI

4 KULTURALNE MIASTO

7 INSTYTUCJE

8 INFRASTRUKTURA

9 ANALIZA I POTRZEBY

11 EDUKACJA KULTURALNA

12 ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

13 ANALIZA I POTRZEBY

14 PODSUMOWANIE I REKOMENDACJE

15 PYTANIA DO DYSKUSJI

Autor:

dr Agata Wittchen-Barełkowska

Ekspert Instytutu Poznańskiego

Wydawca:

Instytut Poznański

ul. Młyńska 14 | 61-730 Poznań

+48 782 685 090 | instytut@poznanski.org

www.poznanski.org | fb.com/InstytutPoznanski

Realizacja:

SKIVAK THE PUBLISHERS

ul. Wieniawskiego 5/9, 61-712 Poznań

www.thepublishers.skivak.pl

KULTURALNE MIASTO

Kiedy w 2008 roku Poznań rozpoczął prace nad Strategią Promocji Marki Poznania, przeprowadzono badania wizerunkowe i przeanalizowano dane dotyczące wizerunku miasta. Okazało się, że Poznań postrzegany jest przez pryzmat, takich kategorii jak przedsiębiorczość, oszczędność, zamożność, zachodniość i biznesowość. W myśleniu o mieście nie wyróżniały się natomiast kategorie, takie jak historyczność, kulturalność, rozrywkowość czy rozpoznawalność miasta za granicą (10).

W 2010 roku opracowano „Strategię Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030”, która została zaktualizowana w 2013 roku („Strategia Rozwoju Miasta Poznania do roku 2030. 2013 Aktualizacja”). Według tego dokumentu Wizja Poznania w 2030 roku zakładała, że Poznań jest „miastem metropolitalnym o silnej gospodarce i wysokiej jakości życia, opierającym swój rozwój na wiedzy”, a wśród 4 wyznaczonych celów strategicznych znalazł się cel: „Zwiększenie znaczenia miasta jako ośrodka wiedzy, kultury, turystyki i sportu”. W ramach 13 celów pośrednich ustalony został cel: „Uzyskanie przez Poznań rangi międzynarodowego centrum kultury i turystyki”, a wśród 18 programów strategicznych program „Kulturalny Poznań” (4, s. 11-13).

W tym samym roku (2013 r.) przeprowadzono badania „Wskaźniki jakości życia mieszkańców Poznania”, które brały pod uwagę m.in. takie czynniki jak spędzanie czasu wolnego, aktywność fizyczna oraz aktywność kulturalna i rekreacyjna. Udział w seansach kinowych zadeklarowało 72,4% respondentów, a udział w imprezach na wolnym powietrzu 63,3%. Z oferty domów kultury czy świetlic korzystało zaledwie 12% biorących udział w badaniach, a w filharmonii lub operze było niewiele ponad 27% (28, s. 97). Oceniając zadowolenie ze sposobu spędzania wolnego czasu poznaniacy dobrze oceniali szeroko pojęte życie towarzyskie (72% zadowolonych), prawie 74% respondentów deklaruowało zadowolenie ze spędzania wolnego czasu w domu, natomiast tylko 31,8% osób było zadowolonych ze spędzania go w teatrach czy muzeach (28, s. 97).

W 2015 roku Zespół ds. Statystyki Kultury Narodowego Centrum Kultury opublikował raport zawierający wartości geograficznego wskaźnika dostępności kultury, pozwalające porównać Powiat miasta Poznań z innymi Polskimi miastami na prawach powiatu.

WSPÓŁCZYNNIK DOSTĘPNOŚCI KULTURY W LATACH 2012 - 2014 KSZTAŁTOWAŁ SIĘ NASTĘPUJĄCO:

	2014	2013	2012
POWIAT M. KRAKÓW	78	76	75
POWIAT M.ST. WARSZAWA	76	75	76
POWIAT M. Sopot	74	72	72
POWIAT M. KATOWICE	68	67	67
POWIAT M. GDAŃSK	65	64	64
POWIAT M. WROCŁAW	65	63	64
POWIAT M. POZNAŃ	64	65	65

Mimo ambitnych planów i założeń w strategiach, Poznań plasował się za innymi polskimi miastami. Analiza dokumentów dotyczących sytuacji społeczno-gospodarczej, publikowanych przez Urząd Miasta Poznania, dotyczących lat 2010–2016, pokazuje zaangażowanie odbiorców kultury w Poznaniu. Czytelnicy zarejestrowani w bibliotekach publicznych w ciągu roku w tysiącach: 93,0 (2010 r.), 86,6 (2011 r.), 87,5 (2012 r.), 91,4 (2013 r.), 86,4 (2014 r.), 86,4 (2015 r.), 86,8 (2016 r.). Przy czym podkreślić należy, że liczba filii spadła z 57 w 2010 roku do 43 w roku 2016. Liczba zwiedzających muzea w tysiącach: 293,4 (2010 r.), 307,6 (2011 r.), 264,4 (2012 r.), 291,8 (2013 r.), 285,7 (2014 r.), 285,7 (2015 r.), 321,3 (2016 r.). Przy czym podkreślić należy, że liczba muzeów zmniejszyła się z 22 do 19. Liczba widzów i słuchaczy teatrów i instytucji muzycznych w tysiącach: 651,8 (2010 r.), 500,3 (2011 r.), 473,3 (2012 r.), 464,8 (2013 r.), 569,6 (2014 r.), 569,6 (2015 r.), 493,1 (2016 r.). Przy czym podkreślić należy, że liczba organizowanych przedstawień i koncertów w 2010 roku wynosiła 2756, potem od 2011 roku (2329 wydarzeń) rosła do 2943 w 2015 roku, by zmaleć do 2673 w 2016 roku. Liczba widzów kin stałych w milionach: 2,4 (2010 r.), 2,4 (2011 r.), 1,9 (2012 r.), 2,2 (2013 r.), 2,2 (2014 r.), 2,5 (2015 r.), 2,5 (2016 r.). Liczba kin stałych wahała się w tym czasie od 10 do 13. (2,3,4,5,6,14). Wskaźniki od 2017 roku można prześledzić w raportach rocznych publikowanych na stronie www.badam.poznan.pl. Zapisy w dokumentach pokazują, jak zmieniał się postrzeganie kultury w Poznaniu. Najpierw „kultura” znajduje się w rozdziale „Odpoczynek” (2012 r.). W 2014 roku zostaje opisana w rozdziale „Usługi/ Warunki życia”, a w 2015 roku w rozdziale „Jakość życia”.

W 2015 roku podjęto kolejne prace nad aktualizacją strategii i stworzeniem diagnozy miasta Poznania. W 2016 roku powstała „Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+”. Głównym założeniem towarzyszącym jej powstaniu było hasło „miasto dla ludzi” – spojrzenie na Poznań z perspektywy mieszkańca. Dokument wskazując wyzwania strategiczne stawia szereg ważnych pytań o funkcjonowanie miasta, w tym m.in.: „Jak podwyższyć jakość i wielkość oferty kulturalnej w Poznaniu, a także zachęcić poznanianów i innych mieszkańców regionu do większego udziału w „konsumpcji” dóbr kulturowych i większej partycypacji w kulturze?” (24, s. 9), „Jak dążyć do dalszego wzrostu kapitału społecznego w różnych jego formach oraz lepiej wykorzystać go na potrzeby rozwoju kultury i przedsiębiorczości w Poznaniu?” (24, s. 13) oraz „Jak lepiej wykorzystać potencjał wynikający z dziedzictwa kulturowego Poznania dla rozwoju turystyki, w tym wzrostu liczby odwiedzających miasto?” (24, s. 13). W sformułowanej wizji miasta mieszkańcy Poznania są w 2030 roku „zadowoleni z warunków życia, jakie stwarza im miasto, oraz dumni z tego, że jest ono rozpoznawane w kraju i za granicą, dzięki swojemu dziedzictwu historycznemu, kulturowemu i akademickości oraz współczesnym, wyjątkowym osiągnięciom” (24, s. 16). Wartości, na których oparta jest misja miasta to: otwartość, współodpowiedzialność i współtworzenie (24, s. 16), a głównym celem jest: „Podniesienie jakości życia wszystkich mieszkańców i znaczenia Poznania na arenie międzynarodowej” (24, s. 17).

Od 2017 roku w publikowanych przez Urząd Miasta raportach kultura staje się częścią rozdziału „My i nasze życie”. Drobne z pozoru różnice językowe pokazują znaczącą zmianę myślenia o funkcjonowaniu kultury w życiu Poznania i poznaniaków. Z dziedziny związanej głównie z czasem wolnym, staje się ona ważnym elementem życia, mającym potencjał budowania jego jakości.

W 2018 roku, w ślad za Strategią Rozwoju Miasta Poznania 2020+, opracowano „Poznański Program dla Kultury 2019–2023. Kultura relacji. Mapa idei”. Program, podobnie jak strategia miasta, powstawał w procesie partycypacyjnym. Wpisując się w idee zrównoważonego rozwoju zakłada, że „Kultura przestaje być osobną domeną względem gospodarki, technologii czy środowiska. Jest z nimi ściśle spleciona, a idea relacji i równowagi między różnymi sferami życia w mieście oznacza, że bez rozwoju kultury nie będzie możliwy zrównoważony rozwój miasta” (12, s. 8). Program podkreśla istotną rolę sektora kultury „w procesach uspołeczniania życia w naszym mieście” (12, s. 11), a działalność kulturalną widzi jako „kluczowy obszar, dzięki któremu kształtować można kompetencje społeczne mieszkanki i mieszkańców” (12, s. 8). W kontekście kultury i wyzwań stojących przed samorządem proponuje „przejście od modelu miasta w roli zarządcy w kierunku miasta w roli partnera” (12, s. 33). Głównym celem zdefiniowanym w programie jest: Podniesienie znaczenia kultury w życiu codziennym mieszkanki i mieszkańców Poznania oraz w procesach uspołecznienia zarządzania miastem, tak by ujmowana w poszerzony sposób działalność kulturalna stała się elementem długofalowego rozwoju „Miasta dla ludzi” (12, s. 97). Biorąc pod uwagę zarówno potencjał istniejący w Poznaniu, jak i trudności dotyczące poznańskiego sektora kultury, program wyznacza 6 głównych obszarów interwencji, określających priorytety działalności kulturalnej:

1. Wspólnotowość i współpraca. Dialog społeczny,
2. Samodzielność. Rozwój przedsiębiorczości.
3. Autonomia. Wsparcie dla twórców,

4. Ułatwianie. Komunikacja i zaangażowanie,
5. Edukacja i rozwój,
6. Miasto w roli partnera kultury.

W przedstawionej wizji Poznań w 2023 roku jest „miejszem wyjątkowych wydarzeń, lecz przede wszystkim dobrej codzienności kulturowej – kultury bliskiej” (12, s. 95).

W latach 2010–2019 następuje w Poznaniu najważniejsze od lat przemyslenie założeń związanych z kulturą i rolą kultury w kształtowaniu miasta. Wypracowane w procesie partycypacji rozwiązania programowe trafnie określają deficyty i potencjały poznańskiej kultury, stanowiąc podstawę działań, które powinny zostać podjęte w przyszłości. Nie bez znaczenia dla kształtu dialogu z mieszkańcami jest zmiana na stanowisku dyrektora Wydziału Kultury, która miała miejsce w 2015 roku – dyrektorem została Justyna Makowska.

Warto też podkreślić oddolne, obywatelskie inicjatywy i inne działania mające wpływ na kształtowanie się krajobrazu kulturalnego miasta. W 2010 roku powstał Sztab antykrzysowy na rzecz poznańskiej kultury, a w 2011 roku miał miejsce Poznański Kongres Kultury. Od 2011 roku w Poznaniu działa również Komisja Dialogu Obywatelskiego ds. Kultury, wspierająca organizacje pozarządowe w dialogu i współpracy z miastem. W 2017 roku odbył się II NieKongres Animatorów Kultury, organizowany przez Centrum Kultury Zamek, podczas którego doszło do podpisania przez prezydenta miasta Poznania oraz reprezentantów kilku innych samorządów „Samorządowej karty dla Kultury”.

Niniejszy raport przygląda się kulturze w Poznaniu w latach 2010–2019 oraz sytuacji bieżącej przede wszystkim przez pryzmat dwóch kategorii: instytucji kultury i organizacji pozarządowych, nie zapominając, że bogactwo poznańskiej kultury współtworzone jest również przez podmioty prywatne, animatorów, freelancerów, artystów i odbiorców kultury.

INSTYTUCJE

Krajobraz instytucji kultury w Poznaniu nie uległ w latach 2011–2019 większym zmianom. W latach tych Miasto Poznań było organizatorem dla 15 instytucji kultury: Biblioteka Raczyńskich, Centrum Kultury ZAMEK, Centrum Sztuki Dziecka, Dom Kultury Stokrotka, Estrada Poznańska, Galeria Miejska Arsenał, Muzeum Archeologiczne, Poznański Chór Chłopięcy, Centrum Turystyki Kulturowej TRAKT (obecnie Poznańskie Centrum Dziedzictwa), Teatr Animacji, Teatr Muzyczny, Teatr Ósmego Dnia, Teatr Polski, Wielkopolskie Muzeum Niepodległości, Wydawnictwo Miejskie Poznań. Krajobraz kulturalny miasta współtworzą również instytucje kultury Samorządu Województwa Wielkopolskiego: Teatr Wielki im. Stanisława Moniuszki w Poznaniu, Teatr Nowy im. Tadeusza Łomnickiego w Poznaniu, Polski Teatr Tańca, Filharmonia Poznańska im. Tadeusza Szeligowskiego, Orkiestra Kameralna Polskiego Radia AMADEUS, Wojewódzka Biblioteka Publicz-

na i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, a także Muzeum Narodowe w Poznaniu.

Ważnym elementem życia kulturalnego Poznania są również podmioty, które można by nazwać „prywatnymi instytucjami kultury” i które w badanych latach wyróżniały Poznań na tle innych polskich miast. Od 2011 roku w Poznaniu działa pierwsze w Polsce prywatne centrum designu Concordia Design. Ważne zjawiska z zakresu sztuk wizualnych, performatywnych oraz edukacji artystycznej realizowane były również przez Art Stations Foundation by Grażyna Kulczyk w przestrzeniach Centrum Sztuki i Biznesu Stary Browar, gdzie odbywały się wystawy uznanych artystów oraz stworzony został, dzięki staraniom kuratorki program Stary Browar Nowy Taniec Joanny Leśniewskiej, jeden z najważniejszych „domów tańca” w Polsce.

INFRASTRUKTURA

Od 2010 roku miały miejsce działania mające na celu poprawę infrastruktury związanej z instytucjami kultury w Poznaniu. m.in. rozbudowa Biblioteki Raczyńskich, przebudowa Sali Wielkiej i modernizacja zachodniego skrzydła Centrum Kultury „Zamek”, renowacja Muzeum Literackiego Henryka Sienkiewicza, modernizacja i renowacja widowni w Teatrze Wielkim, przebudowa Malarni oraz remont widowni głównej sceny Teatru Polskiego czy prace remontowe w budynku Muzeum Archeologicznego. Do użytku oddano też nowe przestrzenie związane z kulturą, których operatorami zostały zarówno instytucje kultury, jak i inne placówki (np. oświatowe). Do ważnych inwestycji można zaliczyć budowę Rezerwatu Archeologicznego Genius Loci na Ostrowie Tumskim, Bramę Poznania, Interaktywne Centrum Historii Ostrowa Tumskiego czy Scenę Wspólną Teatru Łejery i Centrum Sztuki Dziecka. Warto podkreślić też powstanie Pawilonu, który mimo wielu niedomagań infrastrukturalnych stał się istotnym miejscem dla poznańskiej kultury i laboratorium prowadzenia instytucji nowego typu, odkąd jego operatorem po kilku zawirowaniach została Galeria Miejska Arsenał, a koordynatorem Andrzej Pakuła. Ważnym krokiem

było rozpoczęcie prac nad siedzibą Polskiego Teatru Tańca (otwarcie w 2021 roku), który po wielu latach istnienia doczekał się swojego miejsca w Poznaniu.

Mimo wielu działań, mających na celu poprawę stanu infrastruktury kultury w Poznaniu wciąż występują dotkliwe braki w tej dziedzinie. Instytucje skumulowane są głównie w centrum miasta, co nie ułatwia funkcjonowania nowych przedsięwzięć kulturalnych poza tym terenem. Nie wszystkie z instytucji dysponują też infrastrukturą pozwalającą na rozwój – własnej siedziby nie ma Filharmonia Poznańska, korzystająca z Auli Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. W opłakanych warunkach funkcjonuje też Teatr Muzyczny, który pod dyktando Przemysława Kieliszewskiego ma szansę stać się jedną z najważniejszych scen muzycznych w kraju. Warunkiem takiego rozwoju rzeczy jest jednak powstanie nowej siedziby teatru. Poznań w latach 2010–2019 nie doczekał się dużej inwestycji związanej z kulturą, która miałaby szansę stać się wizytówką miasta, jak na przykład Szczecin (Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie), Wrocław (Narodowe Forum Muzyki) czy Katowice (siedziba NOSPR, Muzeum Śląskie).

ANALIZA I POTRZEBY

W wielu instytucjach w Poznaniu w latach 2010–2019 zmieniły się dyrekcje i założenia programowe. Aby zdobyć informacje dotyczące ich funkcjonowania w tym czasie oraz sprawdzić bieżące potrzeby wykonane zostało badanie, do którego zaproszone zostały instytucje kultury funkcjonujące w Poznaniu. Na zaproszenie odpowiedziało 7 instytucji. Przeprowadzone badanie pozwala wyciągnąć następujące wnioski:

1. W większości instytucji biorących udział w badaniu stan zatrudnienia zwiększył się od 2010 do 2019 roku.
2. W latach 2010–2019 zwiększyło się również średnie wynagrodzenie miesięczne w większości instytucji, przy czym podkreślić należy, że wynagrodzenia pracowników instytucji nie należą do wysokich i nie są konkurencyjne w porównaniu z innymi segmentami rynku.
3. W większości instytucji zwiększyła się wysokość dotacji podmiotowej otrzymywanej od organizatora w latach 2010–2019. Otrzymały one również w tym czasie dotacje celowe, zarówno na konkretne wydarzenia, jak i na zakupy inwestycyjne czy modernizację siedziby. We wszystkich instytucjach na wynagrodzenia dla pracowników wydatkowane jest od 48,13% do 74% dotacji. Pozostała część dotacji wydatkowana jest na koszty stałe (utrzymanie siedziby instytucji) i działalność statutową. Instytucje bardzo rzadko otrzymywały darowizny od firm prywatnych.
4. Większość instytucji zanotowała w latach 2010–2019 wzrost przychodów własnych (nie zawsze był to wzrost liniowy). Liczba sprzedanych biletów natomiast różniła się w po-

szczególnych latach – zaobserwować można było zarówno wzrosty sprzedaży, jak i spadki. W większości instytucji dało się zauważyć spadek sprzedaży biletów w 2019 roku (w stosunku do 2018 roku).

5. Większość instytucji zadeklarowała, że w latach 2010–2019 miała opracowaną i spisaną strategię działania i rozwoju. Przedstawiciele instytucji podkreślali, że kierunki rozwoju i działania zawarte są każdorazowo w koncepcji konkursowej, przygotowywanej przez dyrektora instytucji i że dyrektorzy zobligowani są do przygotowania koncepcji organizacyjno-finansowej na okres kadencji. Połowa instytucji zadeklarowała, że udało im się osiągnąć cele założone w dokumentach strategicznych, a niemalże wszystkie, że strategia oraz jej cele były komunikowane pracownikom instytucji.

6. Na pytanie o strategię na lata 2020–2025 jedna trzecia instytucji odpowiedziała, że nie ma sformułowanej strategii na te lata. Jedna trzecia stwierdziła, że dysponuje taką strategią. Pozostałe instytucje zadeklarowały posiadanie strategii do czasu upływu kadencji obecnej dyrekcji (w 2023 lub 2024 roku).
7. W większości instytucji biorących udział w badaniu były realizowane badania publiczności, np. w formie projektów badawczych realizowanych w instytucji przez poznańskie uczelnie.
8. Jako najczęściej używane formy pozyskiwania informacji zwrotnych od publiczności wymieniane były: maile, ankiety, rozmowy, badania grup pilotażowych, kontakty w social mediach, bezpośredni kontakt z zespołem obsługi klienta, badania podmiotów zewnętrznych w ramach prac naukowych, ankiety ewaluacyjne po wydarzeniach, kontakt telefoniczny, rozmowy po wydarzeniach.
9. Wszystkie instytucje biorące udział w badaniu zadeklarowały, że podejmowały działania z zakresu rozwoju publiczności oraz edukacji kulturalnej.
10. Dwie trzecie instytucji zadeklarowało, że ma ofertę przeznaczoną dla turystów odwiedzających Poznań. Jako przykłady działań z tego zakresu podawano: atrakcyjnie wizualnie spektakle plenerowe, wielojęzyczne wystawy, realizację wystaw czasowych w dwóch językach (polskim i angielskim), wielojęzyczny zespół obsługi klienta, spektakle z napisami w języku angielskim, stronę www w języku angielskim, przedstawienie oparte na legendach i zdarzeniach poznańskich, spacer teatralne.
11. Tylko jedna z instytucji biorących udział w badaniu nie nawiązała w latach 2010–2019 partnerstw międzynarodowych. Większość instytucji mogła się pochwalić licznymi przykładami takich partnerstw.
12. W większości instytucji nie było rozpoznanych i udokumentowanych przypadków mobbingu. Jedna z instytucji zanotowała takie zachowania, jedna odpowiedziała, że nie wie, czy takie przypadki miały miejsce.
13. Imponująco wypadła odpowiedź na pytanie o nagrody i wyróżnienia otrzymane przez instytucje w latach 2010–2019. Większość instytucji (wydarzenia, pracownicy, współpraca, wydawnictwa) była wielokrotnie nagradzana, najczęściej w Polsce, rzadko za granicą.
14. Instytucje, opisując swoje główne cele i zadania, postrzegały się jako: „miejsce wyrównywania szans”, „miejsce ekologiczne”, „miejsce, które w kontrze do polaryzacji poglądów w podzielonym politycznie społeczeństwie podejmuje próbę przywołania poczucia wspólnotowości, kształtowania postaw jednoczących Polaków przez sięganie do źródeł kultury europejskiej”, „miejsce wyznaczające nowe kierunki rozwoju i poszukujące nowych publiczności, podejmujące w tym celu ryzyko artystyczne i produkcyjne”.
15. Wśród bieżących potrzeb wyrażanych przez instytucje, które umożliwiłyby im sprawniejsze funkcjonowanie w Poznaniu znalazły się:
 - powiększenie zasobów (ludzkich, finansowych, sprzętowych),
 - potrzeby związane z infrastrukturą (przebudowa lub modernizacja dotychczasowej siedziby lub jej części, większa siedziba, własny parking, przestrzenie magazynowe, przełamanie trudności związanych z położeniem w mało dostępnym miejscu),
 - potrzeba dostępu do aktualnych badań publiczności instytucji kultury i rynku turystycznego w Poznaniu,
 - potrzeba dostępu do systemowych, profesjonalnych szkoleń dla pracowników instytucji kultury, zarówno o charakterze programowym, jak i organizacyjno-administracyjnym,
 - potrzeba dłuższego (niż rok) zapewnienia wysokości dotacji podmiotowej – gwarancji finansowania na określonym poziomie,
 - potrzeba rozwijania relacji z odbiorcami,
 - potrzeba modyfikacji komunikacji z odbiorcami (m.in. przebudowa strony internetowej, likwidacja barier cyfrowych, unowocześnienie identyfikacji wizualnej).

EDUKACJA KULTURALNA

Większość instytucji kultury funkcjonujących w Poznaniu realizuje zadania z zakresu edukacji kulturalnej. Daje się zaobserwować różny stopień zaangażowania w działania tego typu, szczególnie wśród instytucji o profilu artystycznym – większość działań edukacyjnych przeznaczona jest dla dzieci. Instytucją, która wyróżnia się w tym obszarze w skali kraju jest Centrum Sztuki Dziecka, mające swoją siedzibę w Zamku Cesarskim.

W kontekście propagowania międzysektorowych rozwiązań z zakresu edukacji i kultury warto też podkreślić działalność Centrum Praktyk Edukacyjnych, które powstało przy Centrum Kultury Zamek jako pilotaż rozwiązania zakładającego stworzenie sieci regionalnych centrów - instytucjonalnych form realizacji Programu „Bardzo Młoda Kultura”. Do zadań CPE należało diagnozowanie i badanie edukacji kulturowej w powiecie poznańskim (w latach 2014–2015) i Wielkopolsce (od 2016 roku) oraz organizacja rozmaitych wydarzeń i działań z zakresu edukacji kulturowej, wspierających i propagujących współpracę międzysektorową, i uczestnictwo w kulturze. CPE opracowuje „Poznański Program Edukacji Kulturowej” i jest jedną z nielicznych w kraju (obok np. Warszawskiego Programu Edukacji Kulturalnej czy Gdańskiego Programu Edukacji Kulturalnej), propozycją systemowego rozwiązania, regulującego współpracę pomiędzy sferą edukacji i kultury. (8)

Jednostką wspierającą rozwój edukacji kulturalnej w Poznaniu jest również Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu, który chętnie podejmuje współpracę z instytucjami kultury (m.in. Centrum Sztuki Dziecka, Teatr Nowy im. Tadeusza Łomnickiego, Teatr Animacji), przygotowując we współpracy z pracownikami instytucji specjalne programy, warsztaty i materiały edukacyjne dla nauczycieli.

ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

Organizacje pozarządowe i oddolne inicjatywy związane z kulturą są wielkim kapitałem Poznania. W przeprowadzonej w 2016 roku „Diagnozie strategicznej Miasta Poznania” czytamy, że w mieście jest zarejestrowanych ponad 4 tysiące fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Liczba systematycznie rośnie – w porównaniu do innych miast w Polsce większa jest jedynie w Warszawie i Krakowie. Poznań charakteryzuje się najwyższym w Polsce (po Warszawie) poziomem kapitału ludzkiego i społecznego, który w ciągu 4 lat wzrósł prawie trzykrotnie (7, str. 7). Powoduje to sprzyjające środowisko dla rozwoju organizacji pozarządowych i ich działalności.

W latach 2011–2019 systematycznie poszerzał się zakres działań NGO zajmujących się kulturą, a także udzielanego im przez miasto wsparcia. W 2011 dofinansowanie na realizację otrzymało 158 projektów organizowanych przez organizacje pozarządowe. W 2013 – 191 projektów i 59 tzw. „małych grantów” (na ogólną kwotę 4,2 mln złotych). W 2014 roku dofinansowanie otrzymało 166 projektów i 71 tzw. „małych grantów” oraz 12 projektów w ramach programu regrantingowego. W 2015 roku organizacje pozarządowe i podmioty prywatne wzbogaciły ofertę miejską o 133 wydarzenia kulturalne i projekty, z których 60 sfinansowanych było z budżetu „małych grantów” – tego roku miasto przekazało łącznie 10,5 mln zł na projekty i wydarzenia kulturalne realizowane przez organizacje pozarządowe i podmioty niepubliczne. W 2016 dotacje dla organizacji pozarządowych realizujących zadania w obszarze kultury, sztuki, dóbr kultury i dziedzictwa narodowego wynosiły w sumie 10 milionów złotych. W roku tym przygotowano też po raz pierwszy uchwałę Wieloletni Program Współpracy Miasta Poznania z Organizacjami Pozarządowymi, dotyczącą również organizacji trzeciego sektora działających w obszarze kultury – do tej pory działano w obrębie programów rocznych. W 2017 roku ponad 330 projektów w zakresie kultury realizowanych przez organizacje pozarządowe (małe granty, projekty roczne i wieloletnie) zostało dofinansowanych przez Miasto Poznań łączną kwotą 12,5 mln zł, a w 2019 roku Miasto Poznań dofinansowało 384 projekty realizowane przez organizacje pozarządowe na łączną kwotę 14,5 mln zł (2,4,5,6,14,17,19).

NGO działające w obszarze kultury były w latach 2010 - 2019 w Poznaniu organizatorami ważnych wydarzeń i festiwali, m.in. Międzynarodowych Kon-

kursów im. Henryka Wieniawskiego (skrzypcowego i lutniczego), Malta Festival Poznań, Tzadik Poznań Festiwal, Międzynarodowego Festiwalu Sztuki Słowa „Verba Sacra”, Międzynarodowego Festiwalu Twórczości Kobiet „No Women No Art”, Międzynarodowego Festiwalu Teatralnego „Maski”, Międzynarodowego Festiwalu Chórów Uniwersyteckich „Universitas Cantat”, Festiwalu „Muzyka Dawna - Persona Grata”, Enter Enea Music Festival, Międzynarodowego Konkursu Skrzypcowego im. Georga Philippa Telemanna, Nostalgia Festival, Międzynarodowego Festiwalu Kultury Komiksowej „Ligatura”, Festiwalu Polska Akademia Gitary, Międzynarodowego Festiwalu Filmu i Muzyki „Transatlantyk”, Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Współczesnej – Poznańska Wiosna Muzyczna, Poznań Design Festiwal, Festiwalu Fantastyki Pyrkon, Światowego Przeglądu Folkloru INTEGRACJE, Poznań Jazz Project: ERA JAZZU, Festiwal Kultury „Ukraińska Wiosna” czy Short Waves Festival. Nie wszystkie z tych wydarzeń doczekały się w Poznaniu kolejnych edycji - niektóre przeniosły się do innych miast lub zakończyły działalność.

Organizacje pozarządowe i podmioty nieinstytucjonalne, a także artyści, byli również w latach 2010–2019 operatorami, twórcami lub współtwórcami ważnych dla kultury przestrzeni w Poznaniu, często współfinansowanych przez Miasto Poznań, m.in. Centrum Rezydencji Teatralnej Scena Robocza (Teatr Strefa Cisy), Republiki Sztuki Tłusta Langusta (artyści związani z Teatrem Usta Usta Republika), galerii fotografii PIX.HOUSE, Galerii CENTRALA (współpraca z FOTSPOT), Inkubatora Kultury „Pireus”, Kołorkingu Muzycznego czy Studia Aktorskiego STA.

W latach 2019/2020 roku przeprowadzone zostały badania, mające na celu sprawdzenie, jak kształtują się relacje między Wydziałem Kultury Urzędu Miasta Poznania a organizacjami pozarządowymi (11). Wzięło w nich udział 48 organizacji. Respondenci wysoko ocenili profesjonalizm, kompetencje i dyspozycyjność pracowników wydziału, przekazali sugestie dotyczące komunikacji oraz tematów potrzebnych szkoleń (m.in. funkcjonowanie organizacji pozarządowej w Internecie, wnioski i dofinansowania, pozyskiwanie funduszy, budowa wizerunku i promocja organizacji, współpraca z ZKZL, kwestie formalne, RODO, księgowość). Również w przeprowadzonych na potrzeby niniejszego raportu wywiadach współpraca z Wydziałem Kultury oceniana była pozytywnie.

ANALIZA I POTRZEBY

Na potrzeby niniejszego raportu przeprowadzono wywiady z przedstawicielami środowiska NGO, oddolnych działaczy i artystów, mające na celu rozpoznanie ich bieżącej sytuacji i potrzeb na przyszłość. Wymienione zostały m.in. następujące potrzeby:

- inicjowanie i pogłębianie współpracy NGO i instytucji kultury, większa otwartość instytucji na współpracę z lokalnymi artystami i organizacjami (np. konkursy) – korzystanie z lokalnego potencjału (dzielenie się zasobami, współpraca, konsultacja, wzajemne inspiracje, użyczanie przestrzeni),
- uświadczenie i promowanie potencjału NGO zajmujących się kulturą w Poznaniu w różnych środowiskach,
- realizowanie dotacji wieloletnich, umożliwiających budowanie i planowanie trwalszych procesów oraz dających NGO poczucie stabilności i argument w rozmowach z potencjalnymi partnerami,
- wprowadzenie ewaluacji projektów i branie wyników ewaluacji pod uwagę przy ocenie wniosków dotyczących kolejnych edycji projektu,
- podawanie wyników konkursu dotacyjnego organizowanego przez Miasto Poznań na koniec roku kalendarzowego,
- poprawa kwestii związanych z polityką lokalową i współpracą z ZKZL,
- poprawa kwestii związanych ze współpracą z innymi wydziałami i jednostkami miejskimi niż Wydział Kultury (np. ZDM) - brak zrozumienia dla specyfiki działań kulturalnych, potrzebne wypracowanie procedur,
- uproszczenie procedur współpracy z radami osiedli i dzielnic,
- odkrywanie zasobów i potencjałów dzielnic oddalonych od centrum i wspieranie działań związanych z kulturą, inicjowanych przez NGO na tym terenie (podawany był przykład Sieci Centrów Aktywności Lokalnych we Wrocławiu),
- organizowanie spotkań networkingowych dających szansę sieciowania, poznania

się w środowisku i nawiązania współpracy oraz stworzenie na ich podstawie banku wiedzy i rozwiązań dla NGO w mieście,

- stworzenie banku zasobów, które organizacje pozarządowe mogłyby współdzielić (bartery, relacje, wymiana),
- poprawa komunikacji związanej z działaniami organizacji pozarządowych w zakresie kultury – zebranie w jednym miejscu informacji o działaniach i twórcach, z której mogłyby korzystać odbiorcy i partnerzy, stworzenie jednego kanału komunikacyjnego umożliwiającego promocję takich działań,
- stworzenie platformy prezentującej potencjał artystów i animatorów związanych z Poznaniem (jako przykład podawane były strony Latających Animatorów Kultury www.e.org.pl/latajacyanimatorzy/ i Stowarzyszenia Pedagogów Teatru <https://pedagogdyteatru.org/>),
- wzmocnienie mechanizmów współpracy i przeciwdziałania konkurencji w środowisku NGO oraz między NGO a innymi podmiotami (np. instytucjami kultury).

PODSUMOWANIE I REKOMENDACJE

Analiza sytuacji poznańskiej kultury w latach 2010–2019 pokazuje, że Poznań to miasto rozpięte między tym, co zewnętrzne i wewnętrzne – między ambicjami stania się znaczącą metropolią, przyciągającą turystów i błyszczącą na arenie międzynarodowej z jednej strony, a uspołecznieniem i codzienną obecnością kultury w życiu mieszkańców z drugiej strony. Tendencje te z pozoru się nie wykluczają, ale jak pokazuje przykład miast takich jak Amsterdam czy Lizbona pogodzenie ich nie zawsze jest zadaniem łatwym do zrealizowania. W 2021 roku, po dwóch latach pandemii, wszystkie dotychczasowe założenia i strategie wymagają przemyslenia. Kulturze relacji, umożliwiającej budowanie „miasta dla ludzi”, mogą jednak sprzyjać następujące działania dotyczące instytucji kultury i organizacji pozarządowych zajmujących się kulturą w Poznaniu:

- Przeprowadzenie badań publiczności poznańskich instytucji kultury oraz samych instytucji kultury. Za przykład mogą tu posłużyć dotychczas prowadzone w Polsce badania segmentacyjne publiczności i wrocławskie badanie instytucji kultury. Pozwoli to na poznanie potrzeb zarówno odbiorców kultury, jak i samych instytucji. Warto też przeprowadzić badanie środowiska organizacji pozarządowych zajmujących się kulturą.
- Dążenie do zapewnienia stałego wsparcia doradczo-szkoleniowo-rozwojowego dla instytucji kultury i środowiska NGO. Warto rozważyć powołanie do działania w Poznaniu instytucji kultury, której głównym celem będzie tworzenie wydarzeń, badanie zmian w kulturze i szeroko rozumiane wsparcie sektora kultury o charakterze inspirująco-doradczym (o charakterze podobnym do: Instytutu Kultury Miejskiej w Gdańsku, Małopolskiego Instytutu Kultury, Mazowieckiego Instytutu Kultury czy Strefy Kultury Wrocław). Funkcjonowa-

nie w mieście takiej instytucji daje szansę na uporządkowanie i konsekwentną realizację działań wspierających sektor i liderów kultury.

- Dążenie do długofalowego, strategicznego planowania działań instytucji kultury, nie zamykającego się w kadencjach poszczególnych dyrektorów, które będzie umożliwiała budowanie wizerunku instytucji w mieście i nawiązywanie trwałych relacji z odbiorcami.
- Opracowanie i wdrożenie metod ewaluacji projektów kulturalnych, i instytucji kultury oraz wykorzystanie wyników ewaluacji w procesach przyznawania grantów i dotacji - nastawienie na kontynuację projektów oraz wieloletnie finansowanie.
- Opracowanie i wdrożenie narzędzi umożliwiających i ułatwiających komunikację kultury w Poznaniu (jeden kanał komunikacyjny dający możliwość uporządkowania komunikacji wydarzeń kulturalnych, platforma przedstawiająca lokalnych artystów i animatorów, spotkania networkingowe).
- Wypracowanie procedur sprzyjających współpracy i promujących współdziałanie – zarówno instytucji kultury i NGO, jak i podmiotów zajmujących się kulturą z jednostkami Urzędu Miasta Poznania i radami osiedli.
- Wspieranie rozwoju kultury w dzielnicach peryferyjnych Poznania – tworzenie nowych miejsc dla kultury blisko mieszkańców.
- Wspieranie i promocja realizacji działań międzysektorowych oraz nawiązywania partnerstw środowiska kultury z innymi środowiskami, na przykład biznesu czy nauki.

PYTANIA DO DYSKUSJI

Poznań: „miasto dla ludzi” czy gwiazda na arenie międzynarodowej – gdzie nam dzisiaj bliżej?

Jak czujemy się jako odbiorcy kultury w Poznaniu? Co nas zachwyca, co nam przeszkadza w uczestniczeniu w kulturze? Co doceniamy, a czego nam brakuje?

Czy po dwóch latach pandemii do kultury wciąż mają zastosowanie te same kategorie, co przed pandemią? Czego pandemia nauczyła ludzi kultury? Co musimy dziś wziąć pod uwagę?

Jaka jest dzisiaj rola liderów kultury? Jakie powinny być nowoczesne instytucje kultury i NGO zajmujące się kulturą?

Jaką jedną rzecz w poznańskiej kulturze zmieniłbym/zmieniłabym w trybie pilnym?

LITERATURA

1. VI kadencja Samorządu Miasta Poznania 2010-2014, oprac. Wydział Rozwoju Miasta Urzędu Miasta Poznania, Poznań 2014.
2. 2011. Sytuacja społeczno-gospodarcza, oprac. Oddział Statystyki, Analiz i Sprawozdawczości Wydziału Rozwoju Miasta, Poznań 2012.
3. 2012. Sytuacja społeczno-gospodarcza, oprac. Wydział Rozwoju Miasta, Poznań 2013.
4. 2013. Sytuacja społeczno-gospodarcza. Wersja rozszerzona, oprac. Wydział Rozwoju Miasta Urzędu Miasta Poznania, Poznań 2014.
5. 2014. Sytuacja społeczno-gospodarcza, część I, II, III, oprac. Wydział Rozwoju Miasta Urzędu Miasta Poznania, Poznań 2015.
6. 2015. Sytuacja społeczno-gospodarcza, oprac. Wydział Rozwoju Miasta Urzędu Miasta Poznania, Poznań 2016.
7. Diagnoza Rozwoju Miasta Poznania 2020+. Diagnoza strategiczna Miasta Poznania, <https://www.poznan.pl/mim/main/-p,14886.html> [dostęp: 5.06.2021]
8. <https://cpe.ckzamek.pl/podstrony/2789-cpe/> [dostęp: 9.06.2021]
9. <https://www.poznan.pl/wydzialkultury/> [dostęp: 5.06.2021]
10. <http://www.proto.pl/case-studies/strategia-promocji-marki-poznan> [dostęp: 5.06.2021]
11. Kniotek Katarzyna, Relacje między Wydziałem Kultury Urzędu Miasta Poznania a organizacjami pozarządowymi. Praca dyplomowa, Studia Podyplomowe Rozwój Publiczności, Poznań 2020.
12. Kultura relacji. Mapa idei. Poznański program dla Kultury 2019-2023, Poznań 2018.
13. Potrzeby i potencjały kulturalne mieszkańców poznańskich osiedli. Raport z badań dla Urzędu Miasta Poznania, oprac. prof. UAM dr hab. Jacek Sójka, dr Marcin Poprawski, dr hab. Marek Nowak, dr hab. Anna W. Brzezińska, dr Marek Chojnacki, Piotr Firych, Michał Mękowski, Alicja Jakubowska, Centrum „Regionalne Obserwatorium Kultury UAM”, Wydział Nauk Społecznych UAM, Poznań 2017.
14. Poznań 2016. Sytuacja społeczno-gospodarcza, oprac. Wydział Rozwoju Miasta Urzędu Miasta Poznania, Poznań 2017.
15. Poznańska Mapa Kultury. Wprowadzenie do systemowego programu badań sektora kultury w Poznaniu. Jaką kulturę wybierają młodzi Poznaniacy?, oprac. dr Marcin Poprawski, Michał Mękowski, Alicja Gojlik, Piotr Firych, dr Anna Weronika Brzezińska, dr Armin Mikos von Rohrscheid, Magdalena Brodniewicz, eksperci: prof. dr hab. Sławomir Magala, prof. UAM dr hab. Jacek Sójka, prof. dr hab. Michał Buchowski, dr Peter Inkei, Poznań 2013/2014.
16. Przyszłość kultury. Badanie poznańskiego sektora, oprac. dr Katarzyna Chajbos, dr Bartek Lis, dr Bogumiła Mateja-Jaworska, dr Marta Skowrońska, Centrum Praktyk Edukacyjnych w Centrum Kultury Zamek, Poznań 2020.
17. Raport roczny. Baza Danych Miasta Poznania 2017 rok, https://badam.poznan.pl/01_baza-danych/01_baza-danych-2017/ [dostęp: 5.06.2021]
18. Raport roczny o stanie miasta Poznania za rok 2018, https://badam.poznan.pl/01_baza-danych/raport-o-stanie-miasta-poznan-2018/ [dostęp: 5.06.2021]
19. Raport roczny o stanie miasta Poznania za rok 2019, https://badam.poznan.pl/01_baza-danych/01_baza-danych-2019/ [dostęp: 5.06.2021]
20. Raport roczny o stanie miasta Poznania za rok 2020, <https://badam.poznan.pl> [dostęp: 12.06.2021]
21. Statystyka kultury w Polsce i Europie. Aktualne zagadnienia, oprac. Zespół ds. Statystyki Kultury NCK, red. Tomasz Kukołowicz, Warszawa 2015.
22. Strategia rozwoju Miasta Poznania do roku 2030, Poznań 2010.
23. Strategia rozwoju Miasta Poznania do roku 2030. 2013 Aktualizacja, Poznań 2013.
24. Strategia Rozwoju Miasta Poznania 2020+, <https://www.poznan.pl/mim/main/-p,14886.html> [dostęp: 5.06.2021]
25. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do 2030 roku, Poznań 2020.
26. Szostakowska Magda, Piekutowski Jarema, Badanie miejskich instytucji kultury, ich potencjału i szans dla przyszłości, Wrocław 2021.
27. Wartości geograficznego wskaźnika dostępności kultury, oprac. Zespół ds. Statystyki Kultury Narodowego Centrum Kultury, Warszawa 2015.
28. Wskaźniki jakości życia mieszkańców Poznania 2013. Raport z badań, oprac. prof. dr hab. Ryszard Cichocki, dr Piotr Jabkowski, Centrum Badania Jakości Życia, UAM Instytut Socjologii.

Za pomoc w opracowaniu raportu, udział w badaniach, udostępnienie badań, konsultacje i rozmowy dziękuję następującym instytucjom i osobom: Bibliotece Raczyńskich, Poznańskiemu Centrum Dziedzictwa, Teatrowi Animacji w Poznaniu, Teatrowi Nowemu im. Tadeusza Łomnickiego w Poznaniu, Teatrowi Ósmego Dnia w Poznaniu, Teatrowi Polskiemu w Poznaniu, Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, Agacie Drwiedze, Agnieszce Dubilewicz, Paulinie Giwer-Kowalewskiej, Ewie Kaczmarek, Katarzynie Kniotek, Anieli Kokoszy, Danielowi Stachule, Paulinie Tarnawskiej.

WSPARCIE FINANSOWE

Sfinansowano przez Narodowy Instytut
Wolności - Centrum Rozwoju
Społeczeństwa Obywatelskiego
ze środków Programu Rozwoju
Organizacji Obywatelskich
na lata 2018 – 2030

PARTNERZY

PATRONI HONOROWI

Sekretarz Stanu
w Ministerstwie Spraw Zagranicznych
Szymon Szynkowski vel Sęk

WOJEWODA WIELKOPOLSKI

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIASTA POZNANIA
Grzegorz Ganowicz

PATRONI MEDIALNI

PARTNER DEBATY

